

ARAN

DIUENDRES 6 DE NOVEME DE 1987

ERA NOTÍCIA:

ER ARANÉS ENES CARRÈRS D'ARAN

Laguens dera Campanha entà normalisar er aranés, eth Centre de Normalisacion Lingüística dera Val d'Aran, a oferit a toti es Ajuntaments aranesi ua subvencion entà cambiar eth nòm des plaques des carrèrs, qu'ena sua majoria son escriti en castelhan tà meté-les ena lengua pròpia d'Aran.

Era respòsta per part des 9 Ajuntaments a estat molt positiua, e en un plaç de temps relativaments curt, toti es municipis d'Aran auràn eth nòm des sòns carrèrs en aranés.

Eth Centre de Normalisacion aportarà eth 80% deth còst totau as Ajuntaments mès grani, corrent eth 20% restant a cargue des municipis.

Enes Ajuntaments petits, degut a qu'es mèdis econòmics son mès reduits, eth Centre de Normalisacion se compromet a pagar eth 100% des despenes.

S'installaràn ath tor de 500 plaques en tota era Val d'Aran. Eth número de plaques a col·locar serà inferior en Naut Aran, pr'amor qu'es plaques des sòns municipis son ena sua majoria escrites en aranés.

En Municipi de Vielha, no calerà cambiar cap de placa, perque totes es existents ena actualitat, ja son escrites ena lengua pròpia d'Aran.

Aguesta iniciatiua deth Centre de Normalisacion, compde tamb eth suport deth Conselh Comarcau de Montanha dera Val d'Aran, Ajuntaments, e dera Direccion General de Política Lingüística.

EDITORIAU

ES NÒMS DES CARRÈRS EN LENGUA NATURAL

Eth procès de recuperacion dera nòsta lengua passe per implantar era sua utilizacion enes ambits publics. Entad aquerò son es institucions es prumèras qu'an d'exemplificar.

Er aranés ei viu en pòble, e ei viu ena consciència des lidèrs polítics perque toti, toti ven damb boni uelhs que d'un viatge entà toti es nòms des carrèrs siguen en aranés.

Mès, plan mès important encara ei qu'era majoria des nòms des carrèrs son nòms aranesi qu'ath long des ans an mantengut era esséncia mès profunda deth pòble en sòn contengut.

Quaqui pòbles coma Vielha o tot eth Naut Aran ja èren normalisats (expressats ena lengua deth país), mès ara toti es pòbles dera Val d'Aran recuperaràn eth nòm que de dret les correspon, eth nòm que per justícia les ei pròpi, ena sua lengua natural, e que no deurién d'auer abandonat jamès.

IMPRESI SENSE ADREÇA

Era Castanhada

Es mainatges e mètres des escoles de Es Bòrdes, Aubert, Vilac, Gausac, Escunhau, Arties, Salardú e Gessa, se concentrèren en aguest darrèr municipi, eth dissabte 31 d'Octobre entà celebrar era castanhada.

Aguesta ei era prumèra trobada, de totes es qu'auràn lòc aguest curs; mès tard vieràn es hèstes de Sant Vicents e de Sant Jordi.

Aguestes concentracions vòlen ajudar a solocionar eth problèma d'isolament que patissen aguesti pòbles, en tot hèr un polit dia de convivéncia entà tota era mainadèra.

PRESENTACION OFICIAL DERA CAMPANHA DE NORMALISACION

Eth passat deluns 2 de Noveme, auec lòc en Aula Magna der Institut d'Estudis Ilerdencs era presentacion dera Campanha de Normalisacion der Aranés.

Ar acte i assistiren a mès des membres der I.E.I e deth Centre de Normalisacion, eth President deth Conselh Comarcau de Montanha, era Diputada ath Parlament de Catalunya per Convergència e Union dus cossos en representacion der Ajuntament de Vielha-Mijaran, e un representant deth Departament de Cultura des Servicis Territorials de Lleida.

Toti es presents ena taula, manifestèren era sua opinion e accions en favor dera lengua aranesa.

HÈNT LITERATURA ...

MARIDATGE DER ARRAT

Un còp i auie ua parelha d'arrats, qu'auien fôrça hilhes. Era mès grana auie er atge entà maridà-se.

Es pares volien ath mès fòrt deth mon coma gendre. Arribèren ara conclusion de qu'eth solei qu'envie era sua lum sus tot eth mon ère eth mès fòrt.

Eth pare arrat anèc a véir ath solei e li didec:

- Solei, solei ! Pensi qu'ès eth mès fòrt deth mon. Marida-te tamb era mès grana des mies hilhes.

- No, jo no sò eth mès fòrt deth mon. Es bromes son mès fòrtas que jo, pr'amor que ta-pen era mia lum.

Er arrat anèc a véir ara broma e li demanèc:

- Broma, broma ! Voi maridar ara mia hilha tamb eth mès fòrt deth mon. Te i vòs maridar ?

- Que dides ? No sò jo eth mès fòrt deth mon. Eth mès fòrt ei eth vent. Eth vent desplace es bromes.

Eth pare arrat anèc a véir ath vent.

- Vent, vent ! Es bromes m'an dit qu'ères eth mès fòrt deth mon. Vòs ara mia hilha entà maridà-te ?

- No, jo no sò digne d'èster eth tòn gendre. Era pared ei mès fòrta que jo pr'amor qu'arture eth vent.

Er arrat didec ara pared:

- Eth vent m'a dit qu'ères eth mès fòrt deth mon. Vòs ara mia hilha entà maridà-te i...?

- Dides bestieses ! Er arrat ei mès fòrt que jo pr'amor qu'arremosigue es pareds. No pogui resistir es dents des arrats.

- Alavetz er arrat ei eth mès fòrt deth mon ? - Òc, atau ei.

Era hilha der arrat, encara que siguesse molt polida, sonque podec maridà-se tamb un arrat.

TADA, Kazuko.: Contes Populars d'un País de Nèu

AUÉ PARLAM DAMB...

JESUS OTER

Tècnic deth Serviç d'Extension Agrària
ena Val d'Aran

- ERA ACTIVITAT DETH SERVIÇ D'EXTENSION AGRÀRIA EN QUÉ CONSISTÍS ?

- Auem ua planificacion anual e era nòsta labor ei informar, divulgar, promocionar e assessorar tècnicament ara classe agrària.

-ERA PAGESIA D'ARAN, PROFITE AGUEST SERVIÇ ?

- Era nòsta agéncia, hè ja 25 ans que fonce e ei fòrça coneshuda, çò que passe ei qu'era gent no sap profitar coma cau aguesti recorsi (com son naues tècniques, assessorament, informacion adequada eca.) e aplicà-les ara sua explotacion.

-SE CONFIÈSSEN MÈS EN VOSATI, PODERÍEN MILHORAR E HÈR MÈS RENTABLES ES SUES EXPLOTACIONS ?

- Naturalment que òc; ei un assessorament gratuit a cargue dera administracion que pòt ajudar tamb informacion tècnica a solocionar quassevolh problèma o dubte qu'agen, sus milhores, finançaments o reformes.

- ERA OFICINA DERA VAL D'ARAN EI ADEQUADA AS BESONHS DERA PAGESIA ARANESA ?

- Aué èm en ua reforma administratiua promoiguda peth Departament d'Agricultura Ramaderia e Pesca dera Generalitat que vò apropar era administracion ar administrat entà dar un melhor servici; donques tà coordinar es diferenti Departaments com son entre d'auti: Mieï Natural, Extension Agrària, Milhora rural o eth Serviç de Veterinària; a creat ues oficines que les centralisarà.

Alavetz eth pagés non aurà de trasladàse d'un lòc a un aute, senon qu'ena nòsta oficina auram un cap coordinador des diferenti departaments que centralisarà toti es besonhs.

- AUEM UN CENS DES RAMADÈRS O PAGESI ?

- Òc, mos preocupam molt per auer eth cens actualisat, pr'amor qu'entà poder trabalhar damb eficàcia, auem besonh d'ua grana informacion de com estàn a nivèu social e econòmic es ramadèrs dera Val d'Aran.

En realitat era situacion ei crítica

en sector ramadèr, (Era agricultura practicament non existís) pr'amor que receb fòrça pressions des sectors milhor remunerats, com son eth toristic o eth sector dera construccion; e hè qu'era gent dèishe eth bestiar per manca de rentabilitat.

En darrèr cens auem ua quantitat de 190 ramadèrs, ara ben, d'aguesti, un 50% son ramadèrs de temps parcial, ei a díder qu'era sua activitat econòmica non ei era ramaderia, senon qu'an d'autes ocupacions com monitors d'esquí, restaurants, bars, construccion eca..., e era ramaderia sonque servís entà completar era economia familiar.

En çò que tanh ath bestiar vaquèr eth cens ei de 1000 vaques tà véner.

Eth qu'a pujat un shinhau ei eth sector oelhèr (auem apuprètz 3000 oelhes)

I a, a mès uns tres cents caps en sector des shivaus.

Objectivament auem de díder qu'està disminuint era explotacion deth bestiar vaquèr. Quan jo arribè ena Val d'Aran auem 300 vaques. Es oelhes, pensen que son mès rentables e per aquerò creish eth sòn número. Abantes n'i auie 1000 e ara com è dit son 3000, encara qu'en d'auti tempsi auien sobrepasat es 5000.

- PER QUÉ DÈISHEN ETH SECTOR RAMADÈR ?

- Com è dit abantes, per falta de rentabilitat. Ena situacion actuau, era explotacion ei petita, no a capital suficient, e es mieis no son pro modernisats.

Un aute problèma ei qu'eth Cap de família s'a hèt vielh, e es joeni no vòlen continuar era explotacion, e s'estimen mès hèr d'autes activitats mès còmodes e milhor pagades.

Nosati entà paliar aguesta situacion auem creat ues ajudes en forma de crèdits as joeni de mens de 35 ans que mos presenten un programa de milhora, tostemp que se veigue era viabilitat d'aguest.

- Donques ja ac saben, toti es pagesi o ramadèrs qu'agen besonh un servici tècnic o quassevolh informacion sus eth bestiar, s'an de desplaçar entara Oficina deth Centre d'Extension Agrària, pr'amor que pòt èster ventajós.

INFORMACIONS

ES SANTS DERA SETMANA

Deluns, 9	St. J. Letran
Dimarç, 10	St. Leon eth Gran
Dimèrcles, 11	St. Martin
Dijaus, 12	St. Josafat
Diuendres, 13	St. Leandre
Dissabte, 14	St. Serapi
Dimenge, 15	St. Albèrt eth Gran

ES TELÈFONOS MÈS CORRENTI

AJUNTAMENTS:

VIELHA: 64 00 18
BOSSÒST: 64 81 57
LES: 64 80 07
NAUT ARAN: 64 50 30

POMPIÈRS:

VIELHA: 64 00 80
BOSSÒST: 64 80 80
LES: 64 81 79

FARMACIES:

J.M.PALÀ.Vielha 64 01 63
M.ALMANSA.Bossòst: 64 82 19
BAQUEIRA: 64 53 88

POLICIA: 64 80 14

RADIO ARAN: 64 54 70

ESPITAU DERA VAL D'ARAN: 64 00 06

CARRABINÈRS:

VIELHA: 64 00 05
BOSSÒST: 64 82 07
LES: 64 81 77
BAQUEIRA: 64 50 32

ETH REMOQUET DERA SETMANA

ToTi

NOTICIARI ARANÉS

EDITE:

Centre de Normalisacion
Lingüística dera Val d'Aran.
C/ Sarriulera s/n
Telf. 64 00 92
25530 VIELHA

DIRECTOR:

Jusèp Loïs Sans Socasau.

COLLABOREN:

Josep Mas Mas
Jovita Ané Sanz
Manuela Ané Brito

DIBOISHANT:

Jordi Tremosa

IMPRIMÍS:

Imprènta Vidal
C/Túnel s/n
25530 VIELHA

DEPÒSIT LEGAL:

L-1328-1987

Es articles o comentaris publicats en noticiari TOTI, son qu' expresen era opinion des sòns autors.